

RI CARTA RI XTZ'IBAX CHQUE RI WINAK HEBREOS

Ri Dios uj u tzijobem petinak lok rumal ri u C'ojol

¹ Ri Dios q'ua mul xeutzijobej ri ka mam ojer, q'ua xuban che qui tzijobexic cumal ri k'alajisal tak re ru Lok' Pixab. ² Cämïc c'ut pa we q'uisbal tak k'ij ri' ri uj c'olic, uj u tzijobem uj rumal ri u C'ojol. Rumal c'u ri Are' ri Dios xuban we uwächulew, ri caj, ri k'ij, ri ic', ri ch'imil, pu k'ab c'u ri u C'ojol xujach wi ronojel wa'. ³ Che ri Cristo cäkil wi ri nimalaj u k'ij ri Dios. Ri Are' c'ut kas je' u banic jas ri Dios. Are u c'aninak ronojel ri c'olic ruc' ru Tzij ri c'o u chuk'ab. Aretak u ch'ajom chic ri kanima' che ronojel ri ka mac rumal ru quiq'uel, xt'uyi c'u pa ru wiquiäk'ab ri Dios chila' chicaj.

Ri u C'ojol ri Dios nim na u k'ij chquiwäch ri ángeles

⁴ Ri u C'ojol ri Dios xnimar na u k'ij chquiwäch ri ángeles rumal chi c'o ri xrechbej ri nim na u banic chquiwäch ri e are'. Are la' chi cäbix “u C'ojol ri Dios” che. ⁵ Man c'o tä c'u jumul ri xubij ri Dios che jun ángel:

Ri at, at ri', at nu C'ojol.

Cämïc xinoc che ra Tat,

—man xcha tä che. Man c'o tä c'u jumul ri xubij chrij jun ángel:

Ri in quinoc na che ru Tat,

ri are' c'ut coc na che nu C'ojol,

—man xcha tä che jun ángel. ⁶ Aretak c'ut xutak lok
ri nabeal u C'ojol cho we uwächulew, xubij:

Chk'ijilax ta ri Are' cumal conojel

ri ángeles rech ri Dios,

—xcha ri'. ⁷ Xubij c'u ri Dios chquij ri ángeles:

Ri Dios cuban chque ri ángeles rech

chi je' ta ne e quiäkik'.

Cuban chque we patänil tak re

chi e je' ta ne u xak k'ak',

—xcha ri'. ⁸ Are c'u chrij ri u C'ojol cubij:

Nimalaj Dios, ri takanic la

man c'o tä u q'uisic

pa tak ri k'ij ri junab ri quepetic.

Ri takanic la are jun takanic

ri kas jicom.

⁹ Lok' quil wi la ri jicomal,

etzelam c'u la u wäch ri etzelal.

Rumal c'u ri' ri Dios, ri Dios la,

xuya nimalaj quicotemal pa anima' la,

quicotemal c'ut ri nim na

chuwäch ri quicotemal ri xyi'

chque ri achi'l la,

—cächa ri Dios. ¹⁰ Xukuje' cubij ri Dios:

Ri lal, Kajaw, tzaretak

xchaptaj lok ronojel,

xban la u banic we uwächulew,

xjekba la canok.

Ruc' ri k'ab la xban la ri caj.

¹¹ Ronojel wa' xa cäsach na u wäch.

Are c'u ri lal, man c'o tä q'uisic la.

Ronojel wa' xa cäk'elob na

jas ri cuban jun atz'iak.

¹² Xa cäbus na la wa' je' jas jun atz'iak,

cäjal na la apanok jas ri cäban
 che jun camixa'.
 Are c'u ri lal xak je' wi la.
 Ri c'aslemal la man c'o tä u q'uisic,
 —cächa ri'. ¹³ Man c'o tä c'u jumul ri xubij ri Dios
 che jun chque ri ángeles:
 Chatt'uyul pa ri nu wiqüiäk'ab,
 c'ä quinya na chawe chi catch'acanic,
 cattan c'u na pa qui wi' ri cäca'n
 qui c'ulel chawe,
 —man xcha tä che. ¹⁴ Conojel ri ángeles e are'
 espíritus ri e c'o chupatänixic ri Dios, ri e takom lok
 che qui to'ic ri cäquirik na ru tobanic ri Dios.

2

*Kila ba' chi mäkatzak ru tobanic ri Dios ri craj
 cuya chke*

¹ Rumal c'u ri', sibalaj rajwaxic cujoc il chuni-
 maxic ru Lok' Pixab ri Dios ri ka tom rech man
 cäkatas tä kib chrij wa'. ² Ru Lok' Pixab ri Dios
 ri xtzijox nabe canok cumal ri ángeles xk'alajinic
 chi are ri Kas Tzij. Conojel c'u ri xemacunic, ri
 man xeniman tä wa', xc'äjisax qui wäch jas ri takal
 chque. ³ E c'u ri uj, ¿a cujto'taj lo ri' we ta mat cujoc
 il chutzucuxic ri nimalaj u tobanic ri Dios? ¡Man je'
 taj! Are c'u xtzijox wa' rumal ri Kajaw Dios nabe.
 Te c'u ri' xjiquiba' u bixic chi are ri Kas Tzij cumal
 ri xetowic, xquitzijoj chi c'u wa' chke uj. ⁴ Ri Dios
 xukuje' xujiquiba' chi kas tzij ri tajin cäquitzijoj.
 Je' xuban wa' ruc' nimak tak c'utbal, etal, xukuje'
 q'uialaj tak cajmabal ri xuban chquiwäch. Xukuje'
 xuban wa' rumal ri Lok'alaj Espíritu ri xuya jalajoj
 tak cuinem chke chkajujunal jas ri xraj ri Are'.

Ri Jesucristo xjunamataj cuc' ri rachalal

⁵ Ri Dios man xuya tä chque ri ángeles chi quetakan puwi' ri c'ac' uwächulew ri cäc'oji na, ruwächulew ri tajan cäkatzijoj. ⁶ Xane pa jun u xak wuj re ru Lok' Pixab ri Dios ri Tz'ibtalic c'o jun ri xuk'alajisaj, xubij:

Kajaw Dios, ¿jas u banic jun winak
chi ri lal coc la il che ri are'?

¿Jas lo u banic ri winak
ri xa cäcämich chi cächajin la che?
—cächa'.

⁷ Xa quieb oxib k'ij xkasaj la
u k'ij ri are' chquiwäch ri ángeles.

Pune ta ne je ri', xya chi na la u k'ij,
nim xil wi la.

Xya c'u la takanic pu k'ab puwi' ronojel
ri banom la.

⁸ Xya la takanic pu k'ab
puwi' nimalaj ronojel ri c'olic,
—xcha ri'.

Je c'u ri', aretak ri Dios xuya chque ri winak chi quetakan puwi' ronojel, man c'o tä ri xutas canok ri mat quetakan puwi'. Pune c'u je ri', cäkilo chi c'ä e c'o na jastak ri mäja' quetakan ri winak pa qui wi' cämich. ⁹ Cäkil c'u ri Jesús ri xkasax u k'ij chquiwäch ri ángeles quieb oxib k'ij rumal ri Dios. Je ri' rech cäcämisax ri Are' rumal kech uj konojel. Te c'u ri' xyi' u k'ij, nim xil wi rumal chi xurik ri cämical. Je c'u wa' ri u rayibal ri Dios che rumal chi ri Dios sibalaj xutok'obisaj ka wäch.

¹⁰ Ronojel ri c'olic are xban rumal ri Dios, xukuje' chuya'ic u k'ij ri Are' c'o ronojel ri c'olic. Ri Dios c'ut craj chi conojel ri ralc'ual cänimarisax

qui k'ij junam ruc' ri Are'. Rumal wa' xurik c'äx ri Cristo ri To'l Que conojel ri winak, rech kas je' quel ri Are' jas ri craj ri Dios. ¹¹ Je ri', rumal chi ri Jun ri cubano chi ri ralc'ual ri Dios cäquijach quib pu k'ab ri Are', xukuje' ri qui jachom quib, xa jun ri qui Tat c'olic. Rumal ri' ri u C'ojol ri Dios man cäq'uix tä ri' chubixic “¡Kachalal!” chque. ¹² Je wa' cubij ri Are' pa ru Lok' Pixab ri Dios ri Tz'ibtalic:

Quintzijon na chij la

chque tak ri wachalal,

quinbixoj c'u himnos chuya'ic k'ij la

chquiwäch conojel ri qui mulim quib,

—cächa'. ¹³ Xukuje' cubij ri Are':

Ri in quinjiquiba' na ri wanima'

chrij ri Dios,

—cächa'. Cubij xukuje':

Waral in c'o wi cuc' ri alc'ualaxelab

ri xuya ri Dios chwe,

—cächa ri Are'.

¹⁴ Uj ri' ri ralc'ual ri Dios, konojel ri uj, uj winak. Je ri' xukuje' xuban ri Jesús. Ri Are' xil u wäch jas jun winak, junam cäca'yic. Ri Are' xoc che winak rech cuya' cäcämich. Je' xbanic rech cäcowin ri Are' chusachic u wäch ri Itzel ri c'o takanic pu k'ab che ri cämisanic. ¹⁵ Je ri' xeutzokopij conojel ri je' ta ne e chaptalic xa rumal chi pa ronojel ri qui c'aslemal qui xem quib cho ri cämical. ¹⁶ Kas tzij c'ut chi ri Cristo man xpe tä che qui to'ic ri ángeles, xane che qui to'ic ri winak ri c'o ri ka mam Abraham che ri qui mam ojer. ¹⁷ Rumal ri' ri Cristo xjunamataj cuc' ri rachalal pa ronojel. Je ri' rech quel u c'ux chque ri winak. Cuya' c'ut coc che qui nimal sacerdotes ri kas jicom ranima' cho ri Dios

rech cäsachtaj qui mac ri winak rumal chi xuya rib che jun sipanic cho ri Dios. ¹⁸Ri Are' c'ut xurik c'äx, xtakchi'x chubanic ri mac. Je ri' cäcowin che qui to'ic ri winak ri quetakchi'x chubanic ri mac.

3

Ri Jesús are nim na u banic chuwäch ri ka mam Moisés

¹ Je c'u ri', kachalal, ix ri' ix rech ri Dios, ix jun chquixol ri e siq'uim rumal ri Dios. Kas chixchoman ba' chrij ri Cristo Jesús ri kas apóstol, ri kas qui nimal sacerdotes re ri cojoníc ri cäkatzijoj. ² Ri Cristo Jesús, Are' kas jicom ranima' cho ri Dios, ri xcojow che we patäninic ri'. Je' c'u xuban ri ka mam Moisés xukuje', are' kas jicom ranima' xpatänin cho ri Dios chquixol ri alc'ualaxelab rech ri Dios. ³ Ya'tal c'u che ri Jesús chi cänimarisax na u k'ij chuwäch ri ka mam Moisés je' jas jun yacal ja ya'talic chi cäyi' na u k'ij chuwäch ri ja ri xuyaco. ⁴ Ronojel ja rajwaxic cäban na rumal jun winak. Are c'u ri banowinak ronojel ri c'olic are ri Dios. ⁵ Kas tzij c'ut, ri ka mam Moisés kas jicom ranima' xpatänin che ri Dios pa ronojel chquixol ri alc'ualaxelab rech ri Dios. Ri patäninic ri xubano are u k'alajisaxic ri cuban na ri Dios. ⁶ Are c'u ri Cristo kas jicom ranima' je' jas jun alc'ualaxel ri kas c'o u takanic pa qui wi' ri rachalaxic ri Dios. Uj c'u ri' ri achalaxic ri' rech ri Dios, we cäkatakej ri cojoníc che ri Cristo, man cuban tä c'u quieb ka c'ux c'ä cäq'uis na ronojel. Je ri' we kas cujquicot amak'el ruc' ri cu'l wi ka c'ux.

*Waral cäkil wi chi cäquirik na uxlanem ru winakil
ri Dios*

⁷ Rumal c'u ri' je' jas ri cubij ri Lok'alaj Espiritu
chupam ru Lok' Pixab ri Dios ri Tz'ibtalic:

Cämïc, we quita ri cubij ri Dios,

⁸ miban ba' che ri iwanima'
chi xa cabajaric
jas ri xca'n ri winak

ri xquiwalijisaj quib chrij ri Dios,
xquiyac c'u royowal ri Are'
pa ri juyub ri cätz'inowic.

⁹ Chila', pa ri juyub ri cätz'inowic
ri i nan tat ojer xa xquiyac woyowal,
pune cawinak junab
xquil ronojel tak ri xinbano,
xukuje' tak ri cajmabal,
—cächa ri Dios.

¹⁰ Rumal ri' xyactaj woyowal chquij
ri winak ri',
xinbij c'ut: “We winak ri'
xak cuban quieb qui c'ux,
man cäcaj tä c'ut queniman
chque tak ri nu takanic,”
—xinha pa wanima'.

¹¹ Rumal ri' xyactaj woyowal chquij,
xinban c'u juramento, xinbij:
“We winak ri' man cäquirik tä na
que ri uxlanem wuc' in,”
—xinha ri'.

¹² Chichajij ba' iwib, kachalal, c'o jun chiwe
mäq'uiy etzelal pa ranima', ri xa cutas can rib chrij
ri c'aslic Dios, ri mat cäcojon chi che ri Are'. ¹³ Xane
chiwalijisaj ri iwanima' chbil tak iwib ronojel k'ij,

cämïc ri' ri c'ä c'o na ri k'ij. Je ri' rech c'o jun chiwe mäsubtaj rumal ri mac, cuwalijisaj ta c'u rib chrij ri Dios. ¹⁴ We cäkatakej ri ka cojoníc chrij ri cu'l wi ka c'ux petinak lok, c'ä cäq'uis na ronojel, cäkarik na ke ronojel u wäch tewchibal junam ruc' ri Cristo.

¹⁵ Je ri' cubij ru Lok' Pixab ri Dios:

Cämïc ri' we quita ri cubij ri Dios,
miban ba' chi ri iwanima'

xa cabajaric

je' jas ri xca'n ri winak

ri xquiwalijisaj quib chrij ri Dios,

—cächa ri'. ¹⁶ ¿Jachin c'u tak ri' ri winak ri xquita ru ch'abal ri Dios, te c'u ri' xa xquiwalijisaj quib chrij? E are' conojel ri winak ri xebel lok pa Egipto ri xc'am qui be rumal ri ka mam Moisés. ¹⁷ ¿Jachin tak chquij xyactaj wi royowal ri Dios cawinak junab? Chquij conojel ri xemacunic. Xecäm c'u can ri e are' pa ri juyub ri cätz'inowic. ¹⁸ ¿Jachin tak chquij xuban wi juramento ri Dios chi man cäquirik tä na que ri uxlanem ruc'? Chquij ri winak ri man xeniman taj. ¹⁹ Cäkilo chi man xecowin taj xquirik que ri uxlanem rumal chi man xecojon taj.

4

¹ Cämïc c'ut, ri tajin cäbix chke rumal ri Dios chi cäkarik ke ri uxlanem ruc', kila ba' kib c'o ne jun chiwe mel canok ri mat curik re ri uxlanem ri'.

² Are xukuje' xtzijox ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio chke uj je' jas ri xtzijox chque ri e are'. Man c'o tä c'u xupatänij ri Tzij ri xtzijox chque, rumal chi aretak xquito, man xecojon taj. ³ Ri uj c'ut, ri uj cojoninak, uj ri' ri cäkarik na ke ri uxlanem ruc' ri Dios, jas ri u bim ri Are':

Xa je ri' xyactaj woyowal chquij,
xinban juramento, xinbij:

We winak ri' man cäquirik tä na que
ri uxlanem wuc' in,

—xcha'. Je' xubij ri Dios wa' pune ta ne xq'uis na
ru chac ri xubano tzaretak xbantaj we uwächulew.

⁴ Pa jun u xak ru Lok' Pixab ri Dios ri Tz'ibtalic
cäbix wi chrij ri uwuk k'ij:

Ri Dios xuxlan che ronojel ru chac
pa ri uwuk k'ij,

—cächa'. ⁵ Jumul chic cubij ru Lok' Pixab ri Dios ri
Tz'ibtalic:

We winak ri' man cäquirik tä na que
ri uxlanem wuc' in,

—cächa'. ⁶ E c'o c'u jujun ri mäja' cäquirik que we
uxlanem ri'. Ri niq'uij, ri nabe xtzirox ri Utzalaj

Tzij re ri Evangelio chque, man xquirik tä que ri
uxlanem rumal chi man xeniman taj. ⁷ Rumal c'u

ri' ri Dios xuch'ic jun k'ij chic, cämich c'u ri'. Ri Dios
cujutzijobej rumal ri xubij ri ka mam David pa jun

u xak ru Lok' Pixab ri Dios ri Tz'ibtalic ri ya xkabij.
Are wa' ri xubij ri Dios oc'owinak chi q'uia junab:

We quita ri cubij ri Dios cämich,

miban ba' chi ri iwanima'

xa cabajoric,

—cächa'. ⁸ We ta ri ka mam Josué xuya ta ri kas
uxlanem chque ri winak aj Israel, mat xch'aw ri

Dios ri' chrij jun k'ij chic re uxlanem. ⁹ Cämich
c'ut c'o na can jun je'lalaj uxlanem chic chque ru

winakil ri Dios. ¹⁰ Jachin c'u ri curik re ri uxlanem
ri cuya ri Dios, cuxlan ri' che ronojel ru chac, je'

jas ri Dios xuxlan ojer che ronojel ru chac ri Are'.

¹¹ Kacojo ba' ka chuk'ab rech cäkarik na ke we

uxlanem ri', c'o ne jun chke muban re jas ri xca'n ri niq'uiyaj ri man xecojon taj.

¹² Ru Lok' Pixab ri Dios are c'aslic, xukuje' c'o u chuk'ab. Are je' ta ne jun espada ri sibalaj cäsocon na chuwäch apachique espada ri quieb u pu chi'. Cäjuch'uch'ic copan pa ri ranima' ri winak, curika ri respíritu, copan pa ri bak, que' pu c'ux ri winak. Cäresaj lok chisak ronojel ri c'o pa ru chomabal, ri c'o pa ranima' ri winak. ¹³ Man c'o tä c'u jun jasach ri c'olic ri cuya' cäc'u'taj chuwäch ri Dios. Xane ronojel ri c'olic are cäk'alajinic, sak c'u chuwäch ri Dios ri cäkajach wi na ka cuenta.

Waral cäkil wi chi ri Jesús are ri qui nimal sacerdotes ri sibalaj nim u k'ij

¹⁴ Katakej ba' ri ka cojonice, rumal chi ri Jesús, ru C'ojol ri Dios, are ka sacerdote. Are c'u qui nimal sacerdotes wa' ri sibalaj nim u k'ij ri xopan chuwäch ri Dios chila' chicaj. ¹⁵ Ri nimalaj ka sacerdote cäcowinic quel u c'ux chke uj ri man c'o tä ka chuk'ab, rumal chi ri Are' xtakchi'x che ronojel u wäch mac jas ri cäban chke uj, man xkaj tä c'u pa mac. ¹⁶ Rumal ri' mäkaxej ba' kib, chujkeb chuwäch ri je'lalaj u t'uylibal ri Dios ri cutok'obisaj qui wäch conojel. Je ri' rech quel u c'ux chke, cutok'obisaj ka wäch uj, kujuto' pa ri k'ij ri c'o ka rajwaxic.

5

¹ Ronojel qui nimal sacerdotes* are cha'tal chquixol ri winak. Cojom c'u ri are' che qui

* **5:1** "Sacerdote aj Israel": Chawila' ri San Lucas 1:8, xukuje' ri Diccionario, q'uisbal re we Nuevo Testamento.

q'uexwäch ri winak chuwäch ri Dios, xukuje' che qui ya'ic sipanic, che qui cämisaxic awaj cho ri Dios rech cäsachtaj ri qui mac ri winak. ² Ri sacerdote c'ut are jun winak ri cuya' cätakchi'x che mac rech ri are' cäcowinic cutok'obisaj qui wäch ri winak ri man c'o tä quetam, ri qui sachom ri qui be. ³ Rumal chi xa winak, rajwaxic queucämisaj awaj cho ri Dios rech cäsachtaj ru mac ri are' junam jas ri cubano rech cäsachtaj qui mac ri winak.

⁴ Man c'o tä c'u jun ri cäcowinic cucoj rib che qui nimal sacerdotes xak pa re wi, xane are ri Dios cäsiqu'unic, cuya c'u ri rekle'n ri' ri nim u k'ij jas ri xuban che ri ka mam Aarón. ⁵ Je c'u ri' ri Cristo, ri Are' man xa tä xucoj rib che qui nimal sacerdotes, xane are ri Dios xyo'w ri rekle'n ri' ri nim u k'ij, je' jas ri xubij che:

Ri at ri', at nu C'ojol,

cämic xinoc che ra Tat,

—xuchixic. ⁶ Xukuje' pa jun u xak ru Lok' Pixab ri Dios chic, cubij:

Ri at ri', at sacerdote

ri man c'o tä awelic,

je' jas ru banic ri Melquisedec,

—cächa'. ⁷ Ri Cristo aretak xc'asi waral cho we uwächulew, ri Are' co xch'awic, xuban orar, xel c'u u wa'l u wäch aretak xuta' tok'ob che ri Dios ri cäcowin chuto'ic cho ri cämical. Ri Dios c'ut xutatabej ri xubij ri Cristo rumal chi xujach rib pu k'ab ri Are'. ⁸ Je c'u ri' ri Cristo, pune Are u C'ojol ri Dios, rumal c'u ri c'äx ri xuriko xretamaj ri nimanic. ⁹ Je ri' kas xujach rib chubanic ronojel ru rayibal ri Dios. Rumal c'u ri Are' xpe ri tobanic ri man c'o tä u q'uisic ri cuya ri Dios chque conojel

ri queniman che. ¹⁰ Xocsax c'u rumal ri Dios che qui nimal sacerdotes, jas ru banic ri Melquisedec.

Waral cäkil wi ri c'äx ri curik jun winak we cuya can ri cojonic

¹¹ Sibalaj c'o na ri cäkaj cäkabij chrij wa' ri tajin cäkatzijoj. C'äx c'u u k'alajisaxic wa' chiwe, rumal chi ri ix man quiwaj taj quich'obo. ¹² Ri ix ya ojer chic ix cojoninak, rajwaxic c'ut chi ix chic queitijoj niq'uijaj chic. Man je' tä c'u ri'. Xane xa rajwaxic i tijoxic chi na ix che ri nabe tak tijonic ri man c'äx tä u ch'obic rech ru Lok' Pixab ri Dios. Xa man c'o tä i chuk'ab, je' ta ne chi c'ä ix ac'alab na, rajwaxic c'u na ri tu' chiwe chuq'uexwäch ri wa. ¹³ Conojel ri xak leche cäquitijo, e je' ta ne ac'alab ri c'ä quetu'n na. Mäja' quecwin ri' cäquich'obo jas ri' ri u banic ri jicomal pa ri qui c'aslemal. ¹⁴ Are c'u ri wa are chque ri ya e ri'jab chic, ri quecwin chic quechomanic, ri quecwin chic cäquich'obo jachique ri utz, jachique ri man utz taj.

6

¹ Je c'u ri', kaya ba' can ri nabe tak tijonic chrij ri Cristo rech cäkatakej q'uiyem, cätz'akat c'u ri ka chomabal. Mäkatzijoj chic jas ri xkatzijoj can nabe, chi rajwaxic cäquiq'uex canima' ri winak, cäquiq'uex c'u qui chomanic rech cäquiya can u banic ri etzelal ri cäc'aman bi pa ri cämical. Mäkatzijoj chic xak xuwi ri cojonic chrij ri Dios. ² Mäkatzijoj chic xak xuwi ri tijonic chrij ri kasna', o chrij ru ya'ic k'abaj pa qui jolom ri cojonelab, chrij ri qui c'astajic ri cäminakib, xukuje' chrij ri k'atow tzij, tojbal ri man c'o tä u q'uisic ri cuya ri Dios

chque ri winak. ³ Katakej ba' q'uiyem pa ri cojonik ruc' ru tobanic ri Dios pa ka wi'.

⁴ Je ri', rumal chi ri winak ri e c'o chi pa ri sakil rech ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio, man cuya' tä chic quetzelej chquij we quetzak chi na pa mac, rumal chi qui c'amowam chic ri tewchibal ri cuya ri Dios, c'o chic ri Lok'alaj Espiritu. ⁵ Ri winak ri' xukuje' qui c'amowam ri je'lalaj u Lok' Pixab ri Dios, xukuje' ru chuk'ab ru takanic ri Dios pa tak ri k'ij ri junab ri quepe na. ⁶ We winak ri', we quetzakic, man cuya' tä chic cäbix chque chi cäquiq'uex chic ri canima', cäquiq'uex c'u qui chomanic, rumal chi ri e are' ruc' ri tajin cäca'n pa ri qui c'aslemal xa tajin cäquirip chi jumul ri u C'ojol ri Dios, xa tajin cäquesaj u q'uixbal chquiwäch conojel ri winak. ⁷ E junam wa' ruc' ri ulew ri cubik' ri jäb ri cäkaj amak'el. We ri ulew ri' cuya utzalaj tico'n ri quewächinic chque ri quetajinic, c'o ru tewchibal ri Dios puwi'. ⁸ We c'u xa q'uix queq'uiy chuwäch xukuje' k'ayes, man c'o tä u patän ri'. Cäpe na c'äx puwi' rumal ri Dios, chuq'uisbal c'ut cäporox na.

Waral cäkil wi jas ri' ri cäcu'bi wi ka c'ux chrij

⁹ Lok'alaj tak kachalal, pune c'u je' cujtzijon wa', kas ketam chi ri ix quirik na ri nimalaj u tewchibal ri Dios rumal chi i rikom chic ru tobanic ri Are'. ¹⁰ Je ri', rumal chi ri Dios kas cuban ri jicomal. Man cäsach tä na pu jolom ri i banom, ri rutzil iwanima' ri i c'utum che ri Are' aretak quiya tobanic chque ri kachalal cojonelab, are c'u wa' ri tajin quiban na cämich. ¹¹ Cäkaj c'ut chi chijujunal quitakej u banic wa' ruc' quicotemal ri cäpe pa iwanima' c'ä quiq'uis na u banic ronojel, rech kas je' quel wi

na ri iweye'm. ¹² Man cäkaj taj chi quixsak'orinic, xane chi quiban iwe jas ri xca'n ri niq'uiyaj ri rumal chi xecojonic xukuje' xquichajij paciencia xquechbej ri echbal ri xuchi'j ri Dios chque.

¹³ Aretak ri Dios xuchi'j che ri ka mam Abraham chi cutewchij na, xucoj rib ri Are' che u juramento rumal chi man c'o tä chi jun ri nim na u k'ij chuwäch ri Are'. ¹⁴ Xubij c'u che ri ka mam Abraham: “Kas tzij sibalaj catintewchij na, quinban na chi e q'uia ri awachalaxic ri quil na qui wäch pa tak ri k'ij ri junab ri quepetic,” — xcha'. ¹⁵ Ri ka mam Abraham xuchajij paciencia, xreyej na. Je ri' xuc'amo jas ri xchi'x che rumal ri Dios. ¹⁶ Ri winak, aretak căca'n juramento, căquicoj ru bi' jun ri nim na u banic chquiwäch ri e are' chubanic ri qui juramento. Aretak căquiji quiba qui tzij ruc' juramento, man c'o tä chi jas chrij quech'ojin wi. ¹⁷ Rumal ri' ri Dios xuji quiba u bixic ri xuchi'j ruc' juramento. Je ri', rumal chi xraj xuk'alajisaj chquiwäch ri queechben na ri xuchi'j chi ri Are' man cuq'uex tä ru chomanic, xane kas cuban na jas ri xubij. ¹⁸ Je c'u ri' e c'o quieb ri man cuya' taj queq'uexic, ri xuchi'j ri Dios, xukuje' ri u juramento. Cumal c'u wa' ri Dios man cuya' taj ri mat cuban ri xubij. Cumal c'u wa' xukuje' ri Dios kas xucu'bisaj ka c'ux uj ri ka tzucum ru tobanic. Ka jiquibam c'u ka c'ux chrij ri xuchi'j ri Dios chke, chrij c'u ri u yo'm chkawäch. ¹⁹ We cu'lbäl ka c'ux ri' kas cuchap ri kanima', je' jas ri cuban ri jun nimalaj ch'ich' ri căbix ancla* che ri cuchap ri jun barco. Ri uj xukuje' c'o jun ka

* **6:19** “Ancla”: Chawila' Hechos 27:29, nota.

ancla ri co ximital chrij ri tasbal u pam ri Lok'alaj C'olibal rech ri nimalaj rachoch Dios ri c'o chila' chicaj. ²⁰ Chila' xoc wi ri Jesús che ka q'uexwäch chupaquic jun be chkawäch. Je ri' ri Jesús xoc che ka nimal sacerdotes ri man c'o tä relic jas ru banic ri Melquisedec.

7

Waral cäkil wi chi ri Jesús are sacerdote jas ru banic ri Melquisedec

¹ We Melquisedec ri' are wa' ri xc'oji che nim takanel pa ri tinimit Salem,* xukuje' are sacerdote rech ri nimalaj ka Dios aj Chicaj. Aretak ri ka mam Abraham xtzelej lok pa ri ch'oj ri xeuch'ac wi ri nimak tak takanelab, ri Melquisedec xel lok chuc'ulaxic, xutewchij c'ut. ² Xuya c'u ri ka mam Abraham che ri Melquisedec ru lajujil ronojel ri xutokij lok pa ri ch'oj. Ri bi'aj Melquisedec nabe quel cubij “nim takanel ri jicom ranima”. Xukuje' quel cubij “nim takanel ri cuya utzil chquixol ri winak”, rumal chi are nim takanel puwi' ri Salem. Ri Salem quel cubij “ri cuya utzil chquixol ri winak”. ³ Man c'o tä cäbixic chquij ru nan u tat ri Melquisedec, o chquij tak ru mam. Man c'o tä cäbix chrij jampa' xil u wäch, xukuje' jampa' xcämïc. Je ri' are jun c'utbal chrij ru C'ojol ri Dios. Are jun sacerdote wa' ri man c'o tä relic.

⁴ K'alaj ba' chi ri Melquisedec are jun takanel ri nim u banic, rumal chi ri ka mam Abraham xuya che ru lajujil ronojel ri xutokij lok chque ri nimak tak takanelab pa ri ch'oj. ⁵ Cubij ru Pixab ri Moisés

* **7:1** Ri tinimit Salem are ri tinimit Jerusalén ojer.

chi ri rachalaxic ri Leví ri queboc che tak sacerdotes yo'm takanic pa qui k'ab rech cäquitok'ij ru lajujil ronojel chque ri winak, pune ri winak e are' cachalal, pune ri e are' xukuje' e rachalaxic ri ka mam Abraham. ⁶ Ri Melquisedec, pune man rachalaxic tä ri Leví, xutok'ij c'u ru lajujil ronojel che ri ka mam Abraham, ru c'amom ri xuchi'j ri Dios. Xak je ri' ri Melquisedec xutewchij ri ka mam Abraham. ⁷ Man c'o tä c'u jun ri mat cucojo chi ri jun ri cätewchinic are nim na u k'ij chuwäch ri jun ri cätewchixic. ⁸ Conojel ri quec'amow ri lajujil waral chkaxol uj e winak wa' ri xa quecämíc. Are c'u ru Lok' Pixab ri Dios ri Tz'ibtalic man cubij tä chi ri Melquisedec xcämíc. ⁹ Cuya' cäkabij chi ri Leví xukuje' ri rachalaxic ri are' ri queboc che sacerdotes, ri cäquitok'ij ru lajujil ronojel chque ri winak cämíc, je' ta ne chi ri e are' xukuje' xquiya ri' ru lajujil ronojel che ri Melquisedec aretak xuya re ri ka mam Abraham. ¹⁰ Je ri', rumal chi ri ka mam Abraham je' ta ne e ruc'am na pa ru cuerpo ri rachalaxic ri mäja' xil qui wäch aretak ri Melquisedec xel bic chuc'ulaxic ri are'.

¹¹ Ri winak aj Israel xyi' ri Pixab chque cumal ri sacerdotes aj Leví ri e rachalaxic can ri ka mam Aarón. We ta ri sacerdotes ri' ruc' ri Pixab kas xecowinic xca'n utz che ri qui c'aslemal ri winak cho ri Dios, mat rajwaxic ri' chi xwalij jun sacerdote chic jas ru banic ri Melquisedec, ri mat junam ruc' ri ka mam Aarón. ¹² Are c'u we cäq'uextaj ri sacerdote, rajwaxic ri' xukuje' cäq'uextaj ri Pixab. ¹³ Are c'u ri Kajaw Jesús, ri cäch'aw ru Lok' Pixab ri Dios ri Tz'ibtalic chrij, ri Are' are aj re jun tinimit chic re Israel. Man c'o tä c'u jumul oquinak jun re

ri tinimit ri' che sacerdote. ¹⁴ Kas k'alaj c'ut chi ri Kajaw Jesús are aj Judá, are c'u ri ka mam Moisés, aretak xch'aw chquij ri sacerdotes, man c'o tä jas xubij chquij ri winak aj Judá.

¹⁵ Kas k'alaj c'u wa' rumal chi ri c'ac' sacerdote ri xwalijic are je' jas ru banic ri Melquisedec. ¹⁶ Man xoc tä c'u wa' che sacerdote rumal ri qui pixab winak ri cubij jachin tak ri rachalaxic, xane rumal ru chuk'ab jun c'aslemal ajchicaj ri man cäsach tä u wäch. ¹⁷ Are c'u wa' ri xch'aw ri Dios chrij aretak xubij:

At ri', at sacerdote

ri man c'o tä awelic

je' jas ru banic ri Melquisedec,

—cächa'. ¹⁸ Je c'u ri' ri ojer takanic xak xyi' canok rumal chi man c'o tä u chuk'ab, xukuje' man cäcowin tä ri' che qui to'ic ri winak. ¹⁹ Ri Pixab ri xutz'ibaj ri ka mam Moisés man xcowin taj xuban utz che ru c'aslemal ri winak cho ri Dios. Chuq'uexwäch ri Pixab c'o ri kas utz na ri cäcu'bi ka c'ux chrij. Rumal c'u wa' cuya' cujkeb ruc' ri Dios.

²⁰ Ri Dios c'ut xuban ronojel wa' ruc' juramento.

²¹ Ri niq'uij sacerdotes chic man ruc' tä juramento xecojic. Are c'u ruc' juramento xoc ri Jesús che sacerdote. Cubij c'u ru Lok' Pixab ri Dios ri Tz'ibtalic:

Ri Kajaw Dios xuban juramento,

man cuq'uex tä c'u ru chomanic:

“At ri', at sacerdote

ri man c'o tä awelic

je' jas ru banic ri Melquisedec,”

—cächa'. ²² Rumal ri' ri Jesús are jun cojol tzij ri kas cujiquiba ri jun trato, ri utz na chuwäch ri nabe.

²³ Ri niq'uiaj sacerdotes chic xeq'uiaric. Rumal chi xa xecämïc man xecowin taj xquitakej u banic ri qui chac. ²⁴ Are c'u ri Jesús man cäcäm taj. Rumal ri' man c'o tä relic che sacerdote. Man coc tä jun chic che u q'uexel. ²⁵ Rumal c'u ri' ronojel k'ij cäcowinic queuto' ri winak ri queopan ruc' ri Dios rumal ri Are'. Je ri', rumal chi man cäq'uis tä ru c'aslemal, xane c'o ronojel k'ij chuta'ic tok'ob che ri Dios pa qui wi'.

²⁶ Je c'u ri' ri Jesús are wa' ri qui nimal sacerdotes ri kas rajwaxic chke. Ri Are' tastal chrij ronojel u wäch etzelal, man c'o tä c'u jubik' ru mac. Man u banom tä etzelal, man xuban tä re ri cäca'n ri ajmaquib. Xc'am bi sibalaj chicaj, nim c'u na u k'ij chuwäch ronojel ri u banom ri Dios. ²⁷ Ri Are' man je' taj jas ri niq'uiaj tak qui nimal sacerdotes chic ri ronojel k'ij quequicämisaj awaj che qui sipaxic cho ri Dios. Cäca'n wa' rech cäsach ri qui mac ri e are' nabe, te c'u ri' rech cäsach ri qui mac ri winak. Ri Jesús c'ut xa jumul ri' xuya jun sipanic cho ri Dios aretak xujach rib pa ri cämical. ²⁸ Ri Pixab ri xutz'ibaj ri ka mam Moisés cucoj tak achijab ri xa e ajmaquib che qui nimal sacerdotes. Are c'u ri juramento ri xuban ri Dios aretak c'o chi ri Pixab, are xucoj ru C'ojol ri Dios che qui nimal sacerdotes. Are qui nimal sacerdotes wa' ri jicom ranima', ri man c'o tä u mac, ri c'o ronojel k'ij.

8

Waral cäkil wi chi ri Jesús are cojol tzij ri xuban jun c'ac'trato

¹ Are c'u ri nim na u banic che ri tajin cäkabij, are wa': Ri Jesucristo, ri qui nimal sacerdotes ri c'o pa ka wi' uj, t'uyul ri Are' pa ru wiquiäk'ab ri Dios chila' chicaj. ² Are sacerdote wa' ri cäpatänin pa ri kas Lok'alaj Ja ri xban rumal ri Kajaw Dios, man cumal tä ri winak. ³ Ronojel qui nimal sacerdotes are cojom chuya'ic sipanic xukuje' che qui cämisaxic awaj ri quesipax cho ri Dios, rumal c'u ri' ri Jesucristo rajwaxic chi ri Are' xukuje' c'o jas cuya che sipanic cho ri Dios. ⁴ We ta ri Cristo xak are c'o waral cho we uwächulew, mat oquinak ri' che sacerdote rumal chi c'ä e c'o na sacerdotes ri cäquiya sipanic cho ri Dios jas ri cätakan wi ri Pixab ri xutz'ibaj ri ka mam Moisés. ⁵ We sacerdotes ri', aretak quepatäninic quequicoj jastak ri e c'utbal chquij ri jastak ri kas e c'o chila' chicaj. Ketam chi xa e c'utbal, rumal chi ri Dios xubij che ri ka mam Moisés aretak xuchomaj u yaquic ri rachoch Dios:* “Kas chawila', je' caban na che ronojel jas ri xinc'ut chawäch pa ri nimalaj juyub,”† —xcha che. ⁶ Are c'u ri ka sacerdote uj ri cojom che qui nimal sacerdotes, are utz na ri patäninic ri cubano rumal chi are cojol tzij ri xuban ri jun c'ac' trato ri utz na chuwäch ri nabe, rumal chi cuchi'j wi ri Dios nimak tak tewchibal ri kas e utz na.

⁷ We ta kas utz xel ri nabe trato, mat rajwaxic ri' xban chi jun trato chic. ⁸ Ri Dios c'ut xrilo chi man utz tä ri qui c'aslema ri winak aj Israel, je' jas ri xubij pa ru Lok' Pixab ri Tz'ibtalic: Ri Kajaw Dios cubij: Cäpe na ri k'ij

* **8:5** a Chawila' ri tzij “Rachoch Dios” pa ri Diccionario, q'uisbal re we Nuevo Testamento. † **8:5** b Ri nimalaj juyub ri' are ri cäbix “juyub Sinai” che.

aretak quinban na jun c'ac' trato
 cuc' ri winak aj Israel,
 cuc' ri winak aj Judá,
 —cächa ri Kajaw Dios.

⁹ Man junam tä c'u ri' ruc' ri trato
 ri xinban cuc' ri qui mam ojer
 pa ri k'ij ri xinc'am qui be
 rech queinwesaj lok
 pa ri nim tinimit Egipto.

Man xca'n tä c'ut
 jas ri cubij ri trato ri xinban cuc',
 rumal c'u ri' xeinya canok,
 cubij ri Kajaw Dios,
 —cächa ri'.

¹⁰ Ri trato ri quinban na
 cuc' ri winak aj Israel
 pa tak ri k'ij ri quepetic
 are wa', cubij ri Kajaw Dios:

Quinya na ri nu Pixab
 pa tak ri qui chomabal,
 quintz'ibaj c'u na wa'
 pa tak ri canima'.

Quinoc chi na che qui Dios,
 are c'u ri e are' queboc na
 che ri nu winak in.

¹¹ Man c'o tä na jun winak rajwaxic
 cuya tijonic che jun winak chic.
 Man cuya tä tijonic che ri rachi'l,
 man cuya tä c'u tijonic che ri rachalal
 rech kas cäretamaj u wäch ri Dios
 rumal chi conojel winak
 cäquetamaj na nu wäch,
 chi ac'alab, chi ri'jab.

¹² Quincuy na ri etzelal ri ca'nom,
 man c'o tä c'u jubik' ri qui mac
 ri cäna'taj chi na chwe,
 —cächa ri Kajaw Dios. ¹³ Aretak cubij ri Dios chi c'o
 chi jun c'ac' trato, quel cubij chi ri nabe trato ya
 xoc'owic, man c'o tä chi u patän. Ri ojer trato ri ya
 xoc'owic, cäsach na u wäch chanim.

9

*Waral cäkil wi ru jalbem rib ri Lok'alaj Ja ri c'o
 chicaj ruc' ri rachoch Dios ri c'o cho we uwächulew*

¹ Ri nabe trato c'o ri u takanic ri cubij jas ri
 rajwaxic chubanic tak ri k'ijilanic. Are c'u jun
 k'ijilanic ri xa chupam jun rachoch Dios waral cho
 we uwächulew cäban wi. ² Ri rachoch Dios ri' are
 je wa' u banic: Pa ri nabe u tas ri cäbix Lok'alaj
 C'olibal che, chila' c'o wi ri tac'alibal cantela re k'än
 puak xukuje' ri mesa ri c'o wi ri wa ri yo'm cho ri
 Dios. ³ Ri ucab u tas ri rachoch Dios are ri c'o chrij
 ri tasbal u pam, are c'u wa' ri cäbix che: C'olibal
 ri Sibalaj Lok' na, —cuchixic. ⁴ Chila' c'o wi ri
 ta'bal tok'ob re k'än puak ri cäporox wi ri incienso,
 xukuje' ri caxa ri ch'ukum rij che k'än puak, ri
 c'olotal wi ri trato. Chupam ri caxa ri' c'o jun
 xaro re k'än puak ri c'o maná* chupam, c'o c'u ru
 ch'imiy ri ka mam Aarón ri xtuxic, xukuje' e c'o ri
 tz'alam tak abaj chupam ri xetz'ibax wi ri takanic
 re ri trato. ⁵ Puwi' ri caxa e c'o quieb ángeles ri cäbix
 querubines chque ri cäquiq'uexwächij ru c'olem ri
 Dios. E are c'u wa' qui lic'om ri qui xic' puwi' ri

* **9:4** “Maná”: Are ri wa ajchicaj tzukubal que ri winak aj Israel
 aretak xebin pa tak ri juyub ri quetz'inowic.

tz'apibal u wi' ri caxa ri cäban wi ri sachbal mac. Man cujcowin tä c'ut cäkatzijoŷ chi na más chrij ronojel wa' che we chanim ri'.

⁶ Je ri' e banom ri jastak pa ri rachoch Dios. Ri sacerdotes c'ut ronojel k'ij queboc pa ri nabe u tas ri rachoch Dios chubanic ronojel ri cajwataj che ri k'ijilanic. ⁷ Are c'u pa ri ucab u tas ri rachoch Dios xuwi coc ri qui nimal sacerdotes xa jumul che ri jun junab. Aretak coquic rajwaxic cuc'am bi quic' quech awaj rech cuya cho ri Dios che sipanic che sachbal u mac ri are' xukuje' che sachbal qui mac ri winak aj Israel. ⁸ Ruc' wa' we ri' ri Lok'alaj Espiritu cuk'alajisaj chkawäch chi aretak tajin cäcoj ri nabe u tas ri rachoch Dios che ri k'ijilanic, mäja' c'o ri ocbal chque ri winak rech queopan pa ri C'olibal ri Sibalaj Lok' na. ⁹ Ronojel c'u wa' xa are jun c'utbal chkawäch uj cämïc. Ri sipanic c'ut, xukuje' tak ri awaj ri quecämisax che qui ya'ic cho ri Dios, man quecowin taj cäca'no chi ri winak ri quek'ijilanic chila' utz cäquina' pa canima' cho ri Dios. ¹⁰ Je ri', rumal chi ronojel wa' xa e are jastak ri quetijowic, je' jas ri wa, xukuje' jujun jastak ri e nak'atal wi ri winak ri cäca'no che resaxic ri äwas chquij, are c'u xak e takanic wa' ri xuwi c'o cäquipatänij c'ä cäq'uex na ronojel rumal ri Dios.

¹¹ Cämïc c'ut ya xul ri Cristo. Are qui nimal sacerdotes wa' ri cuya chke chi quekarik nimak tak tewchibal cämïc ri'. Cäpatänin c'u chupam ri kas Lok'alaj Ja ri utz na, ri kas je'lic, ri man xa tä banom cumal winak, ri man rech tä c'ut we uwächulew ri'. ¹² Xa jumul xoc ri Cristo pa ri C'olibal ri Sibalaj Lok' na chutojic ri ka mac.

Man are tä chuya'ic qui quiq'uel tak q'uisic', qui quiq'uel alaj tak wacäx cho ri Dios, xane tzare ru quiq'uel ri Are'. Ruc' wa' xubano chi xkarik ru tobanic ri Dios ri man c'o tä u q'uisic. ¹³ Kas tzij c'ut chi ri qui quiq'uel tak ri ama'ib wacäx, ri qui quiq'uel tak ri q'uisic', ru chajil ri alaj ati't wacäx ri cäporox puwi' ri ta'bal tok'ob, ri cächicox pa qui wi' ri winak ri c'o ri äwas chquij, kas cäcowin wa' che resaxic ri äwas chrij ri qui cuerpo. ¹⁴ We je ri', ¿a mat c'u sibalaj c'o na u chuk'ab ru quiq'uel ri Cristo? ¡Je', je ri'! Ri Cristo, rumal ri Lok'alaj Espíritu ri man cäcäm taj, xujach rib ri Are' cho ri Dios che jun sipanic ch'ajch'oj. Ru quiq'uel cäresaj ri etzelal pa kanima'. Te c'u ri' man cäka'n tä chic ri uj nak'atal wi nabe ri man c'o tä u patän. Je ri' utz cäkana' pa kanima' cho ri Dios, rech cujcowinic cäkapatänij ri c'aslic Dios.

¹⁵ Rumal ri' ri Jesucristo are cojol tzij re ri c'ac'trato. Ri Cristo xcämisaxic rech quesachtaj ri mac ri xca'n ri winak pa ru k'ijol ri nabe trato, xukuje' rech ri e siq'uim rumal ri Dios cäquirik na ri echbal ri man c'o tä u q'uisic ri xuchi'j lok ri Dios chque. ¹⁶ Je ri', rumal chi we cäban jun wuj ri cäc'utuw ru rayibal jun winak, rajwaxic ri' cäk'alajisaxic chi kas cäminak chic ri winak ri xbanow canok ri wuj ri' rech kas c'o u patän.† ¹⁷ Ri wuj ri' xuwi c'o u patän aretak cäminak chic ri xbanowic. We c'ä c'asal na ri jun ri xbanow ri wuj, man c'o tä u patän ri'. ¹⁸ Rumal ri' aretak xban ri nabe trato, xecämisax na jujun awaj, xtix c'u ri qui quiq'uel. ¹⁹ Ri ka mam Moisés xubij conojel tak ri takanic re

† 9:16 Are jun u wäch “pacto” o “trato” wa'.

ri Pixab chque conojel ri winak aj Israel. Te c'u ri' xuc'am jun ch'äkap rismal chij ri banom quiäk che, xukuje' jun u k'ab che', hisopo u bi', xurub pa ri qui quiq'uel ri alaj tak wacäx xukuje' ri qui quiq'uel ri q'uisic', yuja'm c'u joron ruc', xuchicoj puwi' ri wuj re ri Pixab xukuje' pa qui wi' ri winak. ²⁰ Te c'u ri' xubij chque: “Are wa' ri quic' ri cujiquiba ri trato ri xuban ri Dios iwuc',” —xcha chque. ²¹ Xukuje' ri ka mam Moisés xuchicoj quic' chrij ri rachoch Dios, xukuje' chquij conojel ri jastak ri xecoj pa ri k'ijilanic. ²² Je' jas ri cubij ri Pixab: Are rajwaxic chi ruc' quic' quesax ri äwas chrij ronojel. Man cäsachtaj tä ri' ri mac ri banom cumal ri winak, we man cätix tä ri quic'.

Waral cäkil wi chi ru cämical ri Cristo cäresaj ri ka mac

²³ Rajwaxic c'ut chi xtix ri qui quiq'uel tak ri awaj ri xesipax cho ri Dios che resaxic ri äwas chquij ri jastak ri' ri xa e c'utbal chquij ri jastak ri e c'o chila' chicaj. Are c'u ri jastak ri e c'o chila' chicaj, rajwaxic chi c'o ri utz na chuwäch ri qui quiq'uel ri awaj ri cäsipax cho ri Dios chubanic kas ch'ajch'oj chque. ²⁴ Ri Cristo man xoc tä chupam ri rachoch Dios ri xa banom cumal winak, ri xa jun c'utbal ri' chrij ri kas rachoch Dios chicaj, xane kas chila' pa ri caj xoc wi ri Are'. Chila' c'ut c'o wi cämich cho ri Dios chuta'ic tok'ob pa ka wi'. ²⁵ Ri qui nimal sacerdotes aj Israel rajwaxic chi coc ronojel junab pa ri C'olibal ri Sibalaj Lok' na chujachic quic' ri man rech tä ri are' cho ri Dios. Are c'u ri Cristo man cujach tä rib q'uia mul che sipanic cho ri Dios. ²⁶ We ta je ri', are q'uia mul ta na chi ri Cristo cäminak petinak lok tzaretak xbantaj ruwächulew.

Man je' taj xubano, xane cämïc, ri tajin quepe ri q'uisbal tak k'ij pa ka wi', ri Cristo xpetic. Ri Are' xa jumul ri' xujach rib che sipanic cho ri Dios che resaxic ri ka mac. ²⁷ Rajwaxic chi conojel winak xa jumul quecäm na cho we uwächulew, te c'u ri' cäk'at na tzij pa qui wi' rumal ri Dios. ²⁸ Je c'u ri' xukuje' ri Cristo xa jumul xcämisaxic che resaxic ri qui mac ri winak. Cäpe chi c'u na jumul chic che qui to'ic conojel ri tajin queye'n che. Man cäpe tä chi c'u che resaxic ri qui mac ri winak.

10

¹ Ri Pixab c'ut ri xutz'ibaj ri ka mam Moisés man are tä jun kas c'utbal que ri utzalaj tak tewchibal ri quepe na. Man are tä c'u wa' ri kas quilitaj na. Ri Pixab man cäcowin taj cuban utz che ri qui c'aslemal ri winak ri queboc cho ri Dios rumal ri qui cämisaxic awaj che qui sipaxic cho ri Dios ronojel junab. ² We ta ri Pixab cäcowinic cuban utz che ri qui c'aslemal ri winak cho ri Dios, mat rajwaxic cutakej qui cämisaxic awaj che qui sipaxic cho ri Dios. We ta je ri', aretak sachtajinak chi ri qui mac ri winak ri quejachow ri awaj cho ri Dios, cäquina' ta na ri' pa canima' chi man c'o tä chi qui mac. ³ ¡Man je' tä c'u ri'! Xane ri awaj ri quecämisax cho ri Dios xa e na'tabal re ri qui mac ri winak ronojel junab. ⁴ Je ri', rumal chi ri qui quiq'uel tak ri ama' wacäx, ri qui quiq'uel tak ri q'uisic' man cäcowin tä wi cäresaj ri mac.

⁵ Rumal ri' ri Cristo, aretak xpe cho we uwächulew, xubij che ri Dios:
Man caj tä la awaj
ri quecämisax chuwäch la,

man caj tä c'u la sipanic quech awaj,
 xane xa xban la u banic
 jun nu cuerpo (rech quincämisax
 chuwäch la).

⁶ Ri sipanic quech awaj ri queporoxic,
 ri awaj ri quecämisax chuwäch la
 che resaxic ri mac,
 man utz taj quil wi la,

—xcha ri'.

⁷ Te ri' xinbij: “In c'olic ri', nu Dios.
 In petinak chubanic ri rayibal la,
 je' jas ri tz'ibtal chwij
 chupam ri wuj re ri Pixab,”

—xcha ri'. ⁸ Nabe cubij chi ri Dios man cäkaj tä
 c'u chuwäch ri sipanic quech tak awaj, man craj
 tä c'u ri awaj ri queporox chuwäch, ri quejach che
 resaxic ri mac, pune c'u takaninak ri Pixab chi
 je wa' cäbanic. ⁹ Te c'u ri' cubij: “In c'olic ri', nu
 Dios, in petinak chubanic ri rayibal la,” —cächa'.
 Quel cubij wa' chi ri Dios xresaj ri sipanic quech
 awaj, xucoj c'u ru cämical ri Cristo che sipanic
 chuq'uexwäch wa'. ¹⁰ Ri Dios xujutas chrij ronojel
 u wäch etzelal rumal chi ri Cristo xuban ru rayibal
 ri Are' aretak xa jumul xujach rib che sipanic cho
 ri Are'.

¹¹ Ronojel sacerdote aj Israel coc che patäninic
 ronojel k'ij. Q'uia mul c'ut xak tajin wi queucämisaj
 awaj che qui sipaxic cho ri Dios, pune we ri'
 man quecowin taj quequesaj ri mac. ¹² Are c'u
 ri Jesucristo xa jumul xujach jun sipanic cho ri
 Dios ri xak xuwi wa' rajwaxic che resaxic ri mac
 pa tak ri k'ij ri junab ri quepetic. Te c'u ri' xt'uyi
 pa ru wiquiäk'ab ri Dios. ¹³ Xak reye'm chic chila'

chi cäyi' che chi cäch'acanic, cätakan c'u pa qui wi' conojel ri cäca'n qui c'ulel che. ¹⁴ Je ri', rumal chi ruc' ri jun sipanic ri xyi' cho ri Dios xubano chi man c'o tä chi jas rajwaxic chque ri winak ri tajin quesax chrij ronojel u wäch etzelal. ¹⁵ Ri Lok'alaj Espíritu cujiquiba u bixic wa' chke.* Nabe c'ut cubij:

¹⁶ Ri trato ri quinban na cuc'
pa tak ri k'ij ri quepe na
are wa', cubij ri Kajaw Dios:

Quinya na ri nu pixab
pa tak ri canima',
quintz'ibaj na wa'
pa tak ri qui chomabal,
—cächa'. ¹⁷ Te ri' cubij:

Man c'o tä jubik' ri qui mac
ri cäna'taj chi na chwe.

Je ri' xukuje' ri etzelal ri ca'nom,
—cächa'. ¹⁸ Je c'u ri', aretak e sachtajinak chi conojel tak ri ka mac, man rajwaxic tä chi ri' queyi' niq'uíaj sipanic chic cho ri Dios che resaxic ri mac.

Rajwaxic chi kujoc cho ri Dios

¹⁹ Rumal ri', kachalal, mäkaxej ba' kib. Cämíc c'ut cuya' kujoc pa ri C'olibal ri Sibalaj Lok' na rumal ru quiq'uel ri Jesucristo. ²⁰ Cäkac'am bi ri c'ac' be, ri be ri kujuc'am bi pa ri c'aslemal. Are wa' ri xujak chkawäch aretak xjisjob ri tasbal u pam ri rachoch Dios. Are quel cubij wa' chi rumal ru cuerpo ri Jesús cuya' cujoquic. ²¹ Ri Jesús are nimalaj ka sacerdote ri cätakan puwi' ri rachoch Dios. ²² Rumal ri'

* **10:15** Are ri Lok'alaj Espíritu ri xuya ru Tzij ri Dios che tak ri k'alajisal re ru Lok' Pixab ri Dios ojer.

rajwaxic kujoc cho ri Dios ruc' jicomalaj kanima' ri man c'o tä wi etzelal. Kas c'u kujcojon che, man cuban tä quieb ka c'ux. Ri Are' c'ut u banom ch'ajch'oj che ri kanima' rech man cäkana' taj chi c'o ka mac, ch'ajom chi c'ut ri ka cuerpo ruc' sak joron. ²³ Katakej ba' ri ka cojonich chrij ri cu'l wi ka c'ux, mäkaq'uexo, rumal chi ri Dios kas cuban na ri xuchi'j chke. ²⁴ Xukuje' rajwaxic cäkatzucuj u to'ic kib ri jun ruc' ri jun chic rech lok' cäkil kib, cäka'n c'u ri utzil chque conojel. ²⁵ Mäkaya ba' can ru mulixic kib, jas ri cäca'n jujun ri xa c'amaninak chque, xane kawalijisaj ri kanima' chbil tak kib, mä's na cämich rumal chi ketam chi nakaj chic c'o wi ri k'ij ri cäpe ri Kajaw Jesús.

²⁶ We cäkatzucuj u banic ri mac aretak ya ketam chi ri kas tzij, man c'o tä chi jun sipanic chic ri cuya' cäyi' cho ri Dios che resaxic ri ka mac. ²⁷ Xane xuwi cäkayej ri xibibalalaj k'ij aretak cäk'at tzij pa qui wi' ri winak, xukuje' ri nimalaj k'ak' ri queuporoj na ri cäca'n qui c'ulel che ri Dios. ²⁸ Ri winak ri man cunimaj tä ri Pixab ri xutz'ibaj ri ka mam Moisés, ri e c'o c'u quieb o we ne oxib ri quek'alajisanic chi kas c'o u mac, cäk'at na tzij puwi' ri winak ri' chi cäcämisaxic. Man cätok'obisax tä c'u na u wäch. ²⁹ We je ri', ¿a mat quichomaj ix chi sibalaj takalic cäc'äjisax na qui wäch wa' jachin tak ri xa cäquetzelaj u wäch ru C'ojol ri Dios, tzel c'u cäquil wi ru quiq'uel, xukuje' cäquiyok' ri Lok'alaj Espíritu rech ri Dios ri cutok'obisaj qui wäch? ¡Je', je ri'! Ri quic' ri' are wa' ri cujiquiba ri c'ac' trato, ruc' c'u wa' quetastaj ri winak chrij ronojel u wäch etzelal. ³⁰ Ketam c'ut chi ri Kajaw Dios u bim: "In

quinyo'w na ri c'äjisabal wächaj, in quintojow na ri rajil u q'uexel ri c'äx ri xbanic," —xcha'. Xukuje' cubij pa ru Lok' Pixab: "Ri Kajaw Dios cuk'at na tzij pa qui wi' ri winak ri e rech ri Are'," —cächa'.³¹ ;Sibalaj c'äx c'ut we jun winak cuyac royowal ri c'aslic Dios, cäkaj c'u pu k'ab ri Are'!

³² Chena'taj ba' chiwe ri ojer tak k'ij aretak c'ä mäja' naj xixcojon che ru Tzij ri Dios, ri je' ta ne jun sakil wa' pa ri i c'aslemal. Ruc' c'u nimalaj paciencia xich'ij ri nimalaj c'äx ri xpe pi wi'.³³ Jujun c'u chiwe xixyok'ic, xban c'u c'äx chiwe chquiwäch conojel ri winak. Jujun chic chiwe xeito' ri tajin cäquirik c'äx. Rumal c'u ri' xirik iwe ri c'äx ri xquirik ri e are'.³⁴ Ri ix xitok'obisaj qui wäch ri xec'oji pa tak che'. Pune c'u xmaj ri jastak iwe, ruc' quicotemal xicuyu rumal chi iwetam chi c'o jun iwechbal ri utz na chila' chicaj ri man c'o tä u q'uisic.³⁵ Mixbison ba', xane chicu'ba i c'ux chrij ri Dios rumal chi we je ri' quibano, nim na ri tojbal ri cäya'taj na chiwe.³⁶ Ri ix rajwaxic quichajij paciencia chubanic ru rayibal ri Dios, xukuje' churikic ri xuchi'j ri Are' chi cuya na chiwe.³⁷ Ru Lok' Pixab ri Dios ri Tz'ibtalic cubij:

Xa jubik' craj chi

cäpe na ri Jun ri rajwaxic cäpetic,

man cäbeytaj tä c'u na,

—cächa'.

³⁸ Ri winak ri jicom ranima'

cho ri Dios cäc'asi na

rumal chi cäcojonc.

We c'u cätzelej chrij,

man cäquicot tä ri wanima' ruc',

—cächa'. ³⁹ Are c'u ri uj man uj jun tä cuc' ri niq'uiaj ri xa quetzelej chquij, cäsach c'u qui wäch, xane ri uj, uj jun cuc' ri quecojonic. Je ri' cäkarik ru tobanic ri Dios, cuj'asi c'u na.

11

Waral cäkil wi jas ri' ri cojonic

¹ Ri cojonic are ri u jiquibaxic ka c'ux chi kas tzij cäya'taj na chke jas ri keye'm. Xukuje', pune man cäkil tä u wäch ri keye'm, cäkacoj pa kanima' chi kas c'olic. ² Ri ka mam ojer kas xecojonc. Rumal ri' ri Dios utz xril wi ri qui c'aslemal.

³ Rumal ri cojonc ketam chi ri Dios ruc' ru tzij xuban ri uwächulew, ri caj, ri k'ij, ri ic', xukuje' ri ch'imil. Je ri' chi ri man queilitaj taj, are xbambex que conojel ri quekil cämıc.

⁴ Rumal ri cojonc ri ka mam Abel xuya jun sipanic cho ri Dios ri utz na chuwäch ri sipanic ri xuya ri Caín. Rumal ri' xk'alajisax rumal ri Dios chi jicom ranima' ri ka mam Abel, xuc'amowaj c'u ru sipanic. Je ri', pune cämınak chic ri ka mam Abel, je' ta ne chi tajın cätzıjon na cämıc rumal chi xcojonc.

⁵ Rumal ri cojonc ri ka mam Enoc xc'am bi chicaj, man xril tä c'u u wäch ri cämical. Man xriktaj tä chic rumal chi xc'am bi rumal ri Dios. Ru Lok' Pixab ri Dios ri Tz'ıbtalic cubij chi aretak mäjok cäc'am bi ri ka mam Enoc, ri Dios xquicot ruc' ru c'aslemal ri are'. ⁶ We man kas cujcojonc, ri ka c'aslemal man cäkaj tä ri' cho ri Dios. Je ri', rumal chi jachin ri craj coc cho ri Dios rajwaxic

ri' cucojo chi kas c'olic, xukuje' chi ri Are' cuban ri utzil chque ri quetzucun che.

⁷ Rumal ri cojoníc ri ka mam Noé xniman che ri Dios aretak xbix che chi c'o jas ri cäc'ulmataj na pune c'u mäja' quilítajic. Xkaj c'u chubanic ri arca che qui to'ic ri e c'o pa rachoch chuwäch ri c'äx ri cäpe na. Rumal ru cojoníc xuk'at tzij pa qui wi' ri niq'uiáj winak chic chi cäc'äjisax qui wäch. Xk'alajisax c'u rumal ri Dios chi jicom ranima' rumal chi xcojoníc.

⁸ Rumal ri cojoníc ri ka mam Abraham xnimanic aretak xsiq'uix rumal ri Dios, xe' c'u pa ri ulew ri xyi' che rumal ri Dios che rechbal. Xe'c, xel bi pa ru tinimit, man retam tä c'ut jawije' chi' copan wi.

⁹ Rumal chi kas xcojon ri ka mam Abraham, xc'oji chila' pa ri ulew ri' ri xchi'x che rumal ri Dios, je' ta ne chi are jun estranjer winak. Xak pa tak carpa xc'oji wi. Je' c'u xuban ri ka mam Isaac, ri ka mam Jacob ri xukuje' xchi'x chque rumal ri Dios jas ri xubij che ri ka mam Abraham. ¹⁰ Je ri', rumal chi ri ka mam Abraham xcu'bi u c'ux chi copan na pa ri jun tinimit ri man cäsach tä u wäch, ri xuchomaj u banic ri Dios, ri xukuje' Are' xyacowic.

¹¹ Rumal ri cojoníc ri ka mam Sara, pune ri are' man c'o tä ral quec'oji'c, xyi' c'u u chuk'ab rumal ri Dios rech cäc'oji'c ral pune nim winak chic. Je ri' xril u wäch jun ral ala, rumal chi xucojo chi ri Dios cubano jas ri xubij che. ¹² Je ri' ri ka mam Abraham, pune xa jubik' man cäcämíc, e q'uia c'u ri rachalaxíc ri xil na qui wäch, ri je' qui q'ual jas ri ch'imil ri e c'o chicaj, je' jas ri senyáb ri c'o chuchi' ri mar ri man c'o tä jun cäcowin che cajilaxíc.

13 Conojel wa' we winak ri' xecämïc. Man xquirik tä c'u bic jas ri xuchi'j ri Dios chque. Rumal c'u rech chi kas xecojonic, je' ta ne chi tajin cäquil apan wa' chi naj, xquicojo chi c'olic, xequicot c'u chuchomaxic ri xchi'x chque. Xquik'alajisaj c'ut chi ri e are' xak e estranjerab, xak e oc'owel cho we uwächulew. 14 Ri winak ri cäquibij chi xak e oc'owel cho we uwächulew, kas k'alaj wa' chi xa tajin cäquitzucuj na ri kas qui tinimit. 15 We ta are tajin cäquichomaj apan ri ulew ri xebel wi lok, xecowin ta ri' xetzelej jela'. 16 Man je' tä c'ut, xane ri e are' cäcäj jun qui tinimit ri utz na, are c'u wa' ri tinimit ri c'o chila' chicaj. Rumal ri' ri Dios man cäq'uix taj aretak cäbix che chi are qui Dios ri winak ri', rumal chi u banom u banic jun tinimit ri cuya na chque.

17 Rumal ri cojonc ri ka mam Abraham xuc'am bi ri Isaac ru c'ojol chuya'ic che sipanic cho ri Dios aretak ri Dios xuta' wa' che. Pune xak xuwi wa' u c'ojol c'olic man xuban tä quieb u c'ux chuya'ic ri are' che sipanic, pune ta ne ri Dios xuchi'j che: 18 “Rumal ri a c'ojol, ri Isaac, quil na qui wäch ri awachalaxic,” —xcha ri' che. 19 Ri ka mam Abraham kas xucojo chi ri Dios cäcowinic queuc'astajisaj ri cäminakib. Chuwäch ri are' c'ut, je' ta ne xcäm na ru c'ojol, te c'u ri' xc'astaj chic chquixol ri cäminakib, xc'oji chi na ruc'.

20 Rumal ri cojonc ri ka mam Isaac xuchi'j che ri a Jacob xukuje' che ri a Esaú chi quetewchix na pa tak ri k'ij ri junab ri quepe na. 21 Rumal ri cojonc ri ka mam Jacob aretak xa jubik' man cäcämïc, xuchi'j chque ri u c'ojol ri a José chquijujunal chi quetewchix na pa tak ri k'ij ri junab ri quepetic.

Xuk'ijilaj ri Dios xutok'aj c'u rib che ru tza'm ru ch'imiy. ²² Rumal ri cojoníc ri ka mam José aretak xa jubik' man cäcämíc, xubij canok chi cäpe na ri k'ij aretak quebel na bi ri winak aj Israel pa Egipto. Xukuje' xubij canok jas ri cäban na che ru bakil.

²³ Rumal ri cojoníc ri a Moisés, aretak xil u wäch, oxib ic' xc'u' na cumal ru nan u tat. Je ri', rumal chi xquilo chi are jun ac'al je'lic. Man xquixej tä c'u quib, xane man xquinimaj tä ri takanic ri xuya ri nim takanel chi rajwaxic cäquicämisaj ri ac'al. ²⁴ Rumal ri cojoníc ri a Moisés aretak nim ala chic, man xraj taj xuban u nan che ru mia'l ri nim takanel pa Egipto. ²⁵ Xane ri are' más je'l na xril ru rikic c'äx cuc' ri winak ri e rech ri Dios chuq'uexwäch ri cäquicot na quieb oxib k'ij chubanic ri mac ri je'l cäquil wi ri niq'uij winak chic. ²⁶ Are xuban u k'inomal che ri c'äxc'ol ri xuriko rumal ru patänixic ri Cristo, chuq'uexwäch ri qui k'inomal ri winak aj Egipto. Je ri', rumal chi tajin cuchomaj apan ri tojbal ri cäyi' na che rumal ri Dios. ²⁷ Rumal ri cojoníc ri ka mam Moisés xel bi pa Egipto. Man xuxej tä rib chuwäch ri royowal ri nim takanel, man xuban tä c'u quieb u c'ux rumal chi je' ta ne tajin cäril apan ri Dios ri man quilitaj taj.

²⁸ Rumal ri cojoníc ri ka mam Moisés xuchap lok u banic ri nimak'ij Pascua,* aretak xtakanic chi cächicox quic' chuchi' tak ri ja. Je' xca'n ri winak aj Israel wa' rech ri ángel re ri cämical man queucämisaj tä ri nabeal tak qui c'ojol. ²⁹ Rumal ri cojoníc xek'ax ri winak aj Israel pa ri nimalaj

* **11:28** "Pascua": Chawila' ri San Mateo 26:2, nota.

ja' rech ri Quiäk Mar, je' ta ne chi pa chaki'j ulew xek'ax wi. Aretak c'ut ri winak aj Egipto je' xcaj xek'axic, xejik' can ri e are' pa ri mar.

³⁰ Rumal ri cojoníc xetzak ri pimák tak tapya ri e c'o chrij ri tinimit Jericó, aretak e binínak chi wukub k'ij ri winak aj Israel chrij. ³¹ Rumal ri cojoníc ri Rahab ri ixok ri queuch'abéj achijab man xcäm tä junam cuc' ri winak ri man xeniman tä che ri Dios, rumal chi utz xuban che qui c'ulaxíc ri achijab aj Israel ri e takom bi che rilíc ri tinimit.

³² ¿Jas chi c'u ri quinbij na? Xa c'u man cuban tä ri k'ij chutzijoxic ri' ri xuban ri ka mam Gedeón, ri ka mam Barac, ri ka mam Sansón, ri ka mam Jefe, ri ka mam David, ri ka mam Samuel xukuje' ri xca'n ri k'alajisal tak re ru Lok' Pixab ri Dios.

³³ Rumal ri cojoníc ri e are' xequich'ac tak tinimit, utz xca'n chuk'atic tzij, xya'taj c'u chque ri tobanic ri xuchi'j ri Dios. Xquitz'apíj c'u u pa qui chi' tak ri coj. ³⁴ Xquichup nimak tak k'ak', xa jubik' c'u man xecämisax tä cumal winak ri c'o espada pa qui k'ab. Ri man c'o tä qui chuk'ab xyi' ri qui chuk'ab. Te c'u ri' sibalaj xech'acan pa ri ch'oj, xequich'ac c'u ri soldados ri e takom bic cumal ri qui c'ulel. ³⁵ E c'o c'u ixokib ri xquil chi na qui wäch ri qui cäminakib rumal chi xec'astaj chi na chquixol ri cäminakib.

Niq'uiáj winak chic xban c'äx chque, xecämisaxíc, man xquic'am tä c'u ri torbal que. Je ri' xca'no rech cäquirik jun c'aslemal ri utz na aretak quec'astaj na chquixol ri cäminakib.

³⁶ Niq'uiáj chic xesax qui q'uixbal, xech'ay c'ut. Man xuwi tä wa', xane xukuje' xeyut ruc' tikom tak ch'ich', xeocsax c'u pa che'. ³⁷ Xecämisax chabaj, xek'at che sierra, xban quieb chque,

xban c'u q'uia u wäch c'äx chque che rilic we kas e cojonelab, xukuje' e c'o ri xecämisax ruc' machete. Xexulic, xepakic. Xa qui tz'umal chij xukuje' qui tz'umal q'uisic' xquicoj che catz'iak. E meba', xyac qui bis, xetzelax c'u qui wäch cumal ri winak. ³⁸ Ri winak re ri uwächulew man takal tä chque chi quec'oji we winak ri' cuc'. Xebe' c'u je wa', xebe' je ri' pa tak ri juyub ri quetz'inowic, pa tak ri c'ache'laj. Xak pa tak pec, xak pa tak ri jul ri e c'o pa tak ri ulew xec'oji wi. ³⁹ Conojel wa' we winak ri', pune xilitajic chi utz xca'n pa ri qui c'aslemal rumal ri qui cojonc, man xquirik tä c'u bic ri xuchi'j ri Dios chque. ⁴⁰ Je ri', rumal chi ri Dios xuchomaj jun tewchibal ri nim na chke uj, rech man xuwi tä ri e are' cäkarik ri utzil ri u chomam ri Are', xane ri uj xukuje' junam cuc'.

12

Waral cäkil wi chi rajwaxic cujchoman chrij ri Jesús je' ta ne chi tajin cäkil u wäch

¹ Rumal c'u rech chi ri uj sutim kij cumal q'uialaj winak ri qui k'alajisam ri qui cojonc, kaya ba' apan jela' ri cuya latz' chke, xukuje' ri mac ri cujuk'atej. Kachajij paciencia pa ri ka binem ri c'o na chkawäch. ² Chujchoman chrij ri Jesús ri cäyo'w chke chi cujcojonc, cuban c'ut chi kas je' quel na. Ri Are' xuch'ij ri cämical cho ri cruz, man nim tä xril wi wa', pune xel u q'uixbal. Je ri', rumal chi retam chi aretak coc'ow ri c'äx, curik na nimalaj quicotemal. Xt'uyi c'u pa ru wiquiäk'ab ri Dios chila' chicaj.

³ Chixchoman ba' chrij wa' ri c'utbal ri xuya can ri Jesús. Ri Are' xurik nimalaj c'äx pa qui k'ab ri

ajmaquib. Je ri' chixchomanok rech man quixcos
tä ix, man quixbison taj, cuban ta c'u quieb i c'ux.

⁴ Ri ix c'ut man ix opaninak tä cho ri cämical pa ri
ch'oj ri tajin quiban chrij ri mac. ⁵ ¿A sachinak pa i
jolom ri pixbenic ri u yo'm ri Dios chiwe rumal chi
ix ralc'ual ri Are'? Je wa' cubij pa ru Lok' Pixab ri
Dios ri Tz'ibtalic:

Walc'ual, c'äx mana'
aretak cäc'äjisax a wäch
rumal ri Kajaw Dios.
Xa c'u che a tijoxic wa'.

Matbisonic aretak catuyajo.

⁶ Je ri', rumal chi ri Kajaw Dios
cuc'äjisaj u wäch
jachin ri lok' cäril wi,
cuyaj c'u na jachin ri cuc'am
che ralc'ual,

—cächa'. ⁷ Chich'ija ba' ix aretak ri Dios cuc'äjisaj
i wäch, rumal chi are c'utbal chi ri Are' u banom
ralc'ual chiwe. Je ri', rumal chi man c'o tä jun
alc'ualaxel ri mat cäc'äjisax u wäch rumal ru tat.

⁸ Are c'u we ri Dios man cuc'äjisaj tä i wäch, je' jas
ri cuban chque conojel ri ralc'ual, xa man kas ix
alc'ualaxel tä ri', xane xa man k'alaj tä u wäch ri'
jachin ri i tat. ⁹ Nabe canok, aretak uj ac'alab na, ri
ka nan ka tat waral cho we uwächulew xquic'äjisaj
ka wäch. Nim c'ut xekil wi. ¿A mat utz na ri' we
ta cäkaya kib pa nimaxic che ri ka Tat ri c'o chila'
chicaj rech c'o ri ka c'aslemal? ¡Je', je ri'! ¹⁰ Ri
ka nan ka tat waral cho ruwächulew xquic'äjisaj ka
wäch quieb oxib junab jas ri utz xquil wi ri e are'
rech utz kujel pa we c'aslemal ri' ri xa cäq'uisic. Are
c'u ri Dios cuc'äjisaj ka wäch rech kas utz kujelic,

che ka tasic chrij ri etzelal, je' jas ri Are' tastal chrij ronojel u wäch etzelal. ¹¹ Kas tzij c'ut chi aretak cäc'äjisax ka wäch man c'o tä jumul ri' ri xa ta cujqicotíc, xane xa c'äx cäkana'. Pune je ri', we c'u rumal chi cäc'äjisax ka wäch cäketamaj u banic ri jicomal pa ri ka c'aslemal, cäka'n na ronojel u wäch utzil ri', cuxlan c'u na ri kanima'.

Waral cäkil wi ri c'äx ri curik jun we cäretzelaj u wäch ru tok'ob ri Dios

¹² Je c'u ri', mixbison ba', muban quieb i c'ux je' ta ne chi xa cosinak ri i k'ab, siquirinak c'u ri iwakan. ¹³ Are chitzucuj ri be ri jicom rech chila' quixbin wi. Je ri' rech ri jun ri cuban quieb u c'ux, ri xak cäbisonic, cäquicot na, junam jas ri jun winak ri u banom c'äx ri rakan cutzir na, man cuban tä chi c'äx.

¹⁴ Chicojo i chuk'ab rech c'o utzil chixol nimalaj iwonojel. Chitasa iwib chrij ronojel u wäch etzelal, rumal chi we man ch'ajch'oj ru c'aslemal jun cho ri Dios, man cäril tä ri' u wäch ri Kajaw Jesús. ¹⁵ Chiwila iwib rech c'o ne jun chiwe ri mat curik ri nimalaj u tok'ob ri Dios. C'o ne jun chiwe mubano je' jas jun itzel tico'n ri cuya latz', ri cuban c'äx chque conojel ri niq'uiaj tico'n chic. ¹⁶ C'o ba' jun chiwe je' mubano xa jas ri cäca'n ri tz'i' ri xak cäquirik quib, man c'o tä qui pixab, o cuban na ri äwas u banic, jas ri xuban ri Esaú ri xa rumal jun riquil xuc'ayij ri tewchibal ri ya'tal che ri nabeal ala. ¹⁷ Iwetam c'u ix chi te ri' aretak ri Esaú xraj xtewchixic, man xcowin tä chi ru tat xutewchij. Pune sibalaj xok' ri Esaú, man xurik tä chi ri are' jas xuban chuq'uexic ri xbantaj rumal.

18 Ri ix man ix opaninak taj cho ri juyub Sinaí u bi' ri kas c'o wi, ri sibalaj cānicowic, ri c'o wi k'ekum, k'ekmuj, xukuje' nimalaj k'ekal jäb, jawije' ri xeopan ri winak aj Israel ojer. 19 Ri ix man i tom tä ru ch'abal ri trompeta, man i tom tä c'u ru ch'abal ri Dios ri xch'aw lok puwi' ri juyub cuc' ri winak. Ri xetow ru ch'abal ri Dios xquita' tok'ob chi mech'abex chic. 20 Je ri', rumal chi sibalaj xquixej quib aretak xquita ri takanic ri cubij: “Jachin ri cāpaki lok, pune ta ne xa jun awaj, we cāpaki lok puwi' we juyub ri', cācāmisax na chabaj o cājut na che lanza,” —cācha'. 21 ¡Sibalaj xibibal ri xilitajic! Je ri' chi ri ka mam Moisés xubij: “Quinbirbitic rumal chi sibalaj quinxej wib,” —xcha'.

22 Ri ix c'ut ix opaninak cho ri nimalaj juyub Sión, cho ru tinimit ri c'aslic Dios, ri Jerusalén ri c'o chila' chicaj, jawije' e c'o wi q'uia mil ángeles. 23 We ángeles ri' qui mulim quib chuk'ijilaxic ri Dios. Ix opaninak c'u ix cuc' ri ralc'ual ri Dios ri tz'ibtal ri qui bi' chila' chicaj. Ri ix opaninak cho ri Dios ri K'atal Tzij ri c'o pa qui wi' conojel. I mulim c'u iwib cuc' ri canima' ri utzalaj tak winak ri banom utz che ri qui c'aslemal rumal ri Dios. 24 Ri ix c'ut, ix opaninak ruc' ri Jesús ri cojol tzij ri xuban ri c'ac'trato. Are cu'l i c'ux chrij ru quiq'uel ri xuchicoj ri Are'. Are quiq'uel wa' ri cuk'alajisaj ri utz na chuwäch ri cuk'alajisaj ru quiq'uel ri ka mam Abel.

25 Chiwila ba' iwib, miwetzelay u wäch ri Jun ri tajin cäch'awic, xane chitatabej. Man c'o tä jun chque ri winak aj Israel ri xcowinic xuto' rib aretak xquetzelay u wäch ri Dios ri xeupixbaj waral cho we uwächulew rumal ri ka mam Moisés. We

je ri', ¿a cujcowin ne lo uj cäkato' kib we cäketzelaj u wäch ri Jun ri cujupixbaj lok chila' chicaj? ¡Man cujcowin taj! ²⁶ Ru ch'abal ri Dios ri xtataj pa ri ojer tak k'ij xuyacya' ruwächulew. Cämïc c'ut cubij ri Dios: “Jumul chic man xuwi tä chi ruwächulew quinyacya', xane xukuje' ri caj,” –cächa'. ²⁷ Aretak cubij “jumul chic”, quel cubij wa' chi ri Dios cusach na qui wäch ri jastak ri e u banom ri cuya' queslabic, cäcanaj c'u na canok ri man cuya' taj cäslabisaxic. ²⁸ Ru takanic ri Dios ri cäpe na pa ka wi', man c'o tä jun cäcowinic quelsanic. Rumal ri', kaya ba' maltioxinic che ri Dios, kak'ijilaj c'ut. Kaxej ba' kib chuwäch, nim c'u kila wi. Are c'u wa' ri cäkaj chuwäch ri Are'. ²⁹ Je ri', rumal chi ri ka Dios are je' jas jun k'ak' ri cusach u wäch ronojel.

13

Waral cäkil wi ri rajwaxic cäka'n uj, ri uj co-jonelab, rech cäquicot ranima' ri Dios

¹ Kachalal, chitakej u banic ri tajin quibano, quiwaj iwib ri jun ruc' ri jun chic rumal chi iwachalal iwib. ² Mäsach ba' pa i jolom ru banic utzil chque ri winak ri queopan cho iwachoch. E c'o c'u jujun ri rumal ri u banic ri utzil ri', xequic'ulaj ángeles cho ri cachoch, man xquich'ob tä c'ut.

³ Chena'taj chiwe ri e c'o pa tak che', je' ta ne chi ri ix xukuje' ix c'o pa che' junam cuc'. Chichomaj qui wäch ri tajin cäban c'äx chque, je' ta ne chi ix ri' ri tajin quirik c'äx junam jas ri e are'.

⁴ Nim chiwila wi ri c'ulanem nimalaj iwonojel. Ri ixok me' chi ruc' jun achi chic, ri achi c'ut me' chi ruc' jun ixok chic. Ri Dios c'ut cuk'at na tzij pa

qui wi' jachin tak ri je' cäca'no jas ri cäca'n ri tz'i' ri xak cäquirik quib, man c'o tä qui pixab, xukuje' cuk'at na tzij pa qui wi' ri cäca'n ri nimalaj mac ri äwas u banic ruc' ri rixokil o ri rachajil jun winak chic.

⁵ Mirayij u wäch ri puak, xane chixquicot ruc' jampa' ri c'o iwuc' rumal chi ri Dios u bim: “Man catinya tä canok. Man catinwonoba tä c'u canok,” —xcha'. ⁶ Je ri' man rajwaxic taj cäkaxej kib, cuya' c'ut cäkabij:

Ri Kajaw Dios are' quinto'wic,
man quinxej tä c'u wib
 chuwäch ri cäcowin jun winak
 cubano chubanic c'äx chwe,
—cujcha na.

⁷ Chena'taj chiwe ri c'amal tak i be ojer, ri xquitz-ijoj ru Lok' Pixab ri Dios chiwe. Chixchoman chrij ronojel ri utzil ri qui banom petinak lok pa ri qui c'aslemal. Jas ri xca'n ri e are' xecojonic, je' c'u chibana ix.

⁸ Ri Jesucristo xak je' u wäch. Are c'o ojer, are c'o cämïc, are cäc'oji na pa tak ri k'ij ri junab ri quepe na. ⁹ Xak mixsubtaj cumal winak ri cäquic'ut jule' tak tijonic chic ri jalan chi wi. Are utz na we cäkajiquiba ri kanima' chrij ri nimalaj u tok'ob ri Dios, man chrij tak tä ri takanic ri xuwi cäquibij jas u wäch ri cätijic. We jalajoj tak takanic ri' man c'o tä cätob wi chque ri tajin cäquinimaj wa'.

¹⁰ Ri uj c'o jun ka sipanic ri jalan chi wi ri yo'm cho ri Dios ri man ya'tal taj cäquitij que ri sacerdots ri quepatänin pa ri rachoch Dios. ¹¹ Ri qui nimal sacerdots aj Israel cuc'am bi ri qui quiq'uel ri awaj pa ri C'olibal ri Sibalaj Lok' na, cuya c'u wa'

che sipanic cho ri Dios che resaxic ri mac. Are c'u ri qui cuerpo ri awaj ri' queporox chrij ri tinimit. ¹² Je c'u ri' xuban ri Jesús. Ri Are' xcâmisax chrij ri tinimit chubanic ch'ajch'oj che ri canima' ri winak cho ri Dios ruc' ru quiq'uel ri Are'. ¹³ Chujel ba' apan ruc' ri Jesús chrij ri tinimit rech cäkarik ke uj ri q'uixbal ri xurik ri Are'. ¹⁴ Waral c'ut cho we uwächulew man c'o tä jun ka tinimit ri man cäsach tä u wäch, xane are keye'm ri ka tinimit ri cäc'oji na. ¹⁵ Rumal ri' rajwaxic ba' kaya u k'ij ri Dios amak'el rumal ri Jesucristo. Ri ya'bal u k'ij ri Dios ri cäkaya', are wa' sipanic ri rajwaxic cäkaya cho ri Are'. ¡Kaya ba' u k'ij ruc' ri tzij ri cäpe pa kanima'! ¹⁶ Xukuje' mäсах pa i jolom ru banic ronojel u wäch utzil, xukuje' ri qui to'ic niq'uiaj chic ruc' jampa' ri c'o iwuc'. Are c'u tak wa' ri sipanic ri cäkaj cho ri Dios.

¹⁷ Chixniman chque ri c'amal tak i be, chiya iwib pa takic chque. Je ri', rumal chi ri e are' que-boc il che ri iwanima', quetam c'ut chi cäquijach na cuenta cho ri Dios. Chibana wa' rech ri e are' quechacun ruc' quicotemal, man c'o tä c'äx cäquina' pa canima' chiwij. We man je ri', ri ix xukuje' man c'o tä quich'ac na.

¹⁸ Chibana orar pa ka wi'. Ri uj c'ut kas ketam chi man c'o tä c'äx cäkana' pa kanima'. Je ri', rumal chi cäkaj cäka'n ri utz pa ronojel ri cäka'no. ¹⁹ Sibalaj quinta' tok'ob chiwe chi quiban orar pa nu wi', rech ri Dios cuya chwe chi quinopan chi na iwuc' jumul chic chanim.

Ri xtz'iban we wuj ri' cuya rutzil qui wäch ri cojonelab, cuta' ru tewchibal ri Dios pa qui wi'

²⁰ Ri Dios ri cubano chi cuxlan ri kanima' xuc'astajisaj ri Kajaw Jesucristo chquixol ri cämínakib. Ri Jesucristo are ri nimalaj Ajoyuk' ri queuchajij ru chij. Xujiqúiba c'u ri trato ri man c'o tä u q'uisic ruc' ru quiq'uel. ²¹ Are ta ri Dios cuya chiwe ronojel ri rajwaxic chubanic ri utz pa ri i c'aslemal rech quixcowinic quiban ru rayibal. Chuban ta c'u na pa ri ka c'aslemal rumal ri Jesucristo jachique ri cubano chi cäquicot ri ranima' ri Are'. ¡Chnimarisax ta ba' u k'ij ri Cristo cämíc, xukuje' pa tak ri k'ij ri junab ri quepetic! Amén.

²² Kachalal, quinbochi'n chiwe chi quichajij paciencia chutatabexic we pixbenic ri', xak c'u quieb oxib tzij nu tz'ibam bi chiwe pa we carta. ²³ Cwaj chi quiwetamaj chi ri kachalal Timoteo ya xel lok pa che'. We cäpe chanim, que' na wuc' aretak quine' che iwílic.

²⁴ Chiya rutzil qui wäch conojel ri c'amal tak i be, xukuje' conojel ri kachalal cojonelab. Ri kachalal aj Italia cäquiya bi rutzil i wäch.

²⁵ Are ta ba' ri Dios cätok'obisan i wäch nimalaj iwonojel. Amén.

Ru Lok' Pixab Ri Dios
New Testament in K'iche' Cantel; quc (GT:quc:K'iche'),
traditional spelling

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: K'iche'

Dialect: Cantel

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in K'iche'

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,

please contact the respective copyright owners.

2014-04-27

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

8430bd05-7384-53a0-b6f0-f6365890a2fe